

Експертна практика показує, що при розслідуванні справ щодо документального підтвердження нестач товарно-матеріальних цінностей виявлених в процесі проведення інвентаризації, кількість документів, які необхідні для дослідження та висновків експерта напряду залежить від особливості справи та поставлених перед експертом запитань.

В процесі дослідження документів, експерт робить висновки щодо правильності проведення й відповідного оформлення інвентаризації, правильності оформлення первинних документів за між інвентаризаційний період та інших представлених на дослідження документів. Таким чином, документи які оформлені з порушеннями чинного законодавства, не враховуються під час проведення економічної експертизи, а тому виникає проблема щодо неповноти дослідження, не врахування всіх обставин справи кримінального провадження, яке може впливати на результати висновку експерта.

Отже, при проведенні економічних експертиз щодо документального підтвердження нестачі товарно-матеріальних цінностей, судовому експерту необхідно ретельно відстежувати зміни чинного законодавства для набуття нових знань, умінь і навичок, а також враховувати всі аспекти особливостей ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 02.09.2014, №879 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 30.10.2019).

2. Чебанова Н. В. Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ «Академія», 2002. С. 393-395.

3. Хом'як Р. Л. Лемішовський В. І. Бухгалтерський облік в Україні. Львів «Інтелект-Захід», 2007. С. 590-591.

Кожевніков Валерій Вікторович,
заступник завідувача відділу
криміналістичних видів досліджень
Черкаського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕСПЕЦИФІЧНИХ МАГНІТНИХ ПОРОШКІВ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ РУК

Розмаїття носіїв слідів рук, виявлених на місці події, зумовлює значну кількість засобів і методів їх виявлення.

Криміналістикою розроблено досить багато різних способів обробки поверхонь, за допомогою яких можна виявляти сліди рук, а також прийомів, що дозволяють зробити сліди більш чіткими.

Одним із поширених способів обробки поверхонь для виявлення невидимих та слабковидимих слідів рук є обробка їх порошками. Це найпростіший спосіб, який не потребує складної апаратури і може застосовуватись в любых умовах. Ефективність такого способу обробки визначається широким використанням сучасних порошків, як в чистому вигляді, так і в сумішах чи в поєднанні з іншими методами [1, с. 177].

Порошки розрізняють за структурою (дрібнодисперсні, крупнодисперсні), по питомій вазі (легкі і важкі), за кольором (світлі, темні, нейтральні), за магнітними властивостями (магнітні та немагнітні), за складом (однокомпонентні і суміші, флуоресцентні та фосфоресцентні).

На сьогоднішній день дактилоскопічних порошків нараховується величезна кількість. Якщо раніше були відомі деякі види порошків, такі як «Рубін» (червоний), «Малахіт» (темно-коричневий), «Топаз» (сірий), «Сапфір» (чорний), окис заліза (чорний), окис цинку (білий), сажа тощо, зараз деякі виробники пропонують порошки на різні кольори (рожеві, жовті, коричневі, фіолетові, зелені, оранжеві, сріблясті, золотисті, бронзові тощо). Зрозуміло, що такий набір дактилоскопічних порошків, інспектор-криміналіст не в змозі щодня транспортувати з собою на численні виклики слідчо-оперативної групи. Та й не завжди якість виявлення залишається достатньою для подальшого їх дослідження, особливо враховуючи те, що вартість таких порошків досить суттєва (близько 1000 грн. за кілограм порошку).

Очевидно, що такі порошки зазвичай застосовуються в спеціальних дактилоскопічних лабораторіях обласних НДЕКЦ під час проведення дактилоскопічних експертиз при обробці різних за кольором поверхонь, з метою контрастного виявлення потожирових слідів пальців чи долонь рук.

Це призводить до того, що інспектор-криміналіст на місці події починає економити порошки, обробляючи лише ті поверхні, які зазвичай контактують з пальцями та долонями рук (наприклад вхідні двері обробляються лише в районі дверних ручок чи близько до торцевої частини). В результаті вилучення слідів рук, залишених правопорушниками в нетрадиційних місцях не відбувається взагалі.

Вирішити цю проблему можливо лише тоді, коли в чемодані інспектора-криміналіста буде в достатній кількості порошок, який добре виявляє потожирові сліди рук на різних поверхнях. На сьогодні без великих витрат інспектора-криміналіста можливо забезпечити хіба що таким порошком як сажа. Порошок досить ефективний, особливо на металевих поверхнях, дозволяє після обробки досліджувати біологічні сліди, однак не досить ефективний на неметалевих поверхнях, як і всі немагнітні порошки.

З метою пошуку нетрадиційних порошків, які можливо використовувати як дактилоскопічні з метою виявлення потожирових слідів рук, експертами Черкаського НДЕКЦ МВС проведено численні експерименти з магнітним порошком «Трифолін» ТУ 6-14-870-77.

«Трифолін» [2, с. 187] - це однорідний порошок від темно-коричневого до чорного кольору, який володіє магнітними властивостями та використовується в сільському господарстві, а саме для очищення насіння рапсу, конюшини, люцерни, льону та інших багаторічних кормових трав від насіння бур'янів та домішок.

Порошок має магнітну здатність біля 95%, що підтверджується гарним триманням частинок порошку на магнітному пензлі, досить дрібної фракції (дрібнодисперсний) та не містить шкідливих речовин, що дозволяє вільно його застосовувати під час проведення досліджень. Порошок є достатньо доступним як стосовно цінової політики (близько 27-30 грн за 1 кг), так і можливості придбання на території України.

Як відомо, на можливість виявлення папілярних узорів впливає природа речовини об'єкта, стан його поверхні, а також властивості порошку і спосіб обробки [1, с.177].

Як відомо з Методики [1], дактилоскопічні порошки, за допомогою яких виявляють сліди папілярних узорів, мають відповідати певним вимогам, а саме:

- бути дрібнодисперсними (пилоподібними);
- відрізнятися за кольором від поверхні-слідоносія;
- мати високу адгезію (прилипання) до потожирової речовини і не фарбувати поверхню (не залишати фон), на яку вони наносяться;
- зберігати колір і чіткість деталей сліду на дактилоскопічній слідокопіювальній плівці.

З метою встановлення необхідних якостей, порошком проводилась обробка потожирових слідів з різним ступенем давності залишення слідів (від 2 годин до 15 діб) на різних поверхнях, включаючи скло, кераміку, глянцева та матовий папір, поліетилен, пофарбований метал, лакована деревина тощо.

Результати показали, що порошок гарно прилипає до потожирової речовини сліду, не фарбуючи загальний фон поверхні на якій розташовані сліди.

Виявлені (забарвлені) сліди мають гарну контрастність, добре зберігають колір, чіткість деталей будови папілярного узору та мікроознак папілярних ліній, у тому числі й після їх копіюванні на відрізки прозорих липких стрічок чи дактилоскопічну плівку.

Крім цього, порошком «Трифолін» можливо обробляти не лише невидимі чи слабковидимі потожирові сліди. Його можна застосовувати для обробки слідів рук, виявлених у результаті застосування ціанокрилового методу, а саме для підсилення контрастності сліду (особливо на світлих поверхнях).

При проведенні дактилоскопічних досліджень, в частині виявлення слідів рук на необроблених об'єктах, експерти в стінах дактилоскопічних лабораторій використовують різноманітні методи та способи.

Згідно Методики [1], можливість виявлення ДНК-профілю елементів клітинного епітелію, що може знаходитись у оброблених слідах рук, є лише у випадку оброблення об'єктів-слідоносців такими порошками як форсункова сажа чи окис цинку, а також розчином чотирьохоксида рутенію. Також зазначено, що після застосування дактилоскопічних порошків («Малахіт», «Рубін», «Топаз», «Срібний», слід «МЛ»), а також парів ціаноакрилової кислоти, ДНК-профіль встановити не представилось можливим.

Це призводить до того, що нерідко ініціатори проведення досліджень забороняють експертам використовувати руйнуючі методи, у т.ч. й ті, які можуть знищити біологічні сліди, які необхідні для подальшого проведення імунологічних чи молекулярно-генетичних експертиз. Зазвичай такі випадки трапляються при роботі з речовими доказами, вилученими з місць скоєння особливо тяжких злочинів.

Для вирішення питання про вплив порошку «Трифолін» на біологічну речовину кров'яних чи потожирових слідів рук, були проведені численні лабораторні випробування.

Біологічні дослідження проводились методом визначення видової належності білка крові реакцією преципітації в агаровому гелі, методом визначення групової належності крові, а саме антигенів системи АВ0, реакцією абсорбції-елюції (РАЕ), методом тонкошарової хроматографії при визначенні наявності крові та методом визначення групової належності крові, а саме виявлення ізогемаглютининів методом покривного скла (по Ляттесу) за системою АВ0.

Молекулярно-генетичні дослідження проводились методом визначення кількісного та якісного аналізу ДНК з використанням реагентів для полімеризації ланцюгової реакції у реальному часі Quantifiler Human за допомогою приладу 7300 Real Time PSR з подальшим фрагментним аналізом STR-локусів з використанням набору реагентів для полімеразної ланцюгової реакції AmpFISTR Identifier Plus на автоматичних аналізаторах 3130 Genetic Analyzer (використовуючи обладнання відділу біологічних досліджень Миколаївського НДЕКЦ МВС) для проведення молекулярно-генетичного дослідження контактних слідів пальців рук із попереднім обробленням магнітним порошком «Трифолін».

За результатами усіх випробувань встановлено, що після обробки предметів магнітним порошком «Трифолін», у т.ч. забруднених кров'ю, можливо проводити позитивні біологічні та молекулярно-генетичні дослідження.

Вирішальним у визнанні магнітного порошку «Трифолін» як дактилоскопічного повинна бути саме відповідність тим якостям, які висуваються до дактилоскопічних порошків, а також його безпечність та доступність.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що магнітний порошок «Трифолін» можливо використовувати в якості дактилоскопічного темного дрібнодисперсного магнітного порошку. Підтверджується це як позитивними

результатами лабораторних досліджень в частині якісного виявлення слідів рук та можливості подальшого молекулярно-генетичного дослідження слідів, оброблених порошком «Трифолін», так і доступною ціною пропозицією.

Реалізація, розглянутих у зазначених тезах моментів дозволить інспекторам-криміналістам мати в достатній кількості дактилоскопічного порошку з метою максимального та ефективного пошуку слідів дактилоскопічного походження, залишених на місці події. Крім цього, застосування порошку «Трифолін» має позитивно вплинути на проведення дактилоскопічних досліджень, особливо це стосується проведення комплексних (дактилоскопічних та молекулярно-генетичних) досліджень. Адже на сьогодні, при роботі з об'єктами, які будуть в подальшому направлятись на молекулярно-генетичне дослідження, дозволяється використання лише порошоків сажі чи окису цинку та розчину чотириокису рутенію. Такі застереження вже самі по собі є специфічними, оскільки немагнітні порошки не досить якісно зарекомендували себе при виявленні «давніх» слідів, а робота з розчином спричиняє руйнуючу дію на деякі об'єкти, такі як папір чи метал (викликає корозійну дію).

Очевидно, дещо бентежить пряме сільськогосподарське призначення порошку «Трифолін». Однак тут слід згадати про деякі, не зовсім спеціальні криміналістичні порошки та їх суміші, які виправдано отримали назву «дактилоскопічні»: це насамперед форсункова сажа, графіт, окис цинку, тальк, суміш кристалічного йоду та крохмалю «Тканоль», суміші двоокису титану (титанове білило) та алюмінієвого порошку та багато інших.

Список використаних джерел:

1. Разумов Э. А., Молибога Н. П. Осмотр места происшествия. Киев : РИО МВД Украины, 1994. 672 с.
2. Перельман В.И. Краткий справочник химика : Москва, Госхимиздат, 1964. 620с.
3. Криміналістичне дослідження слідів рук: наук.-практ. посіб. / Дубовий О. П., Лукашенко В. Я., Рибалко Я. В. та ін.; за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Атіка, 2000. 152 с.
4. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6 «Дактилоскопічні дослідження» / уклад.: Жолтанська І.І., Кузнецов В.А., Щавелєв А.В., Димитрова А.В., Кушніренко Н.В. Київ: ДНДЕКЦ МВС, 2014. 119 с.